

Svar på interpellation ställd av Socialdemokraterna till Niklas Borg (M) – Lever de kommunala bolagen upp till kontrollen av underleverantörer?

Jag vill inleda mitt svar med att beskriva hur kommunens bolag styrs och följs upp då detta är en viktig komponent som berör samtliga frågeställningar i denna viktiga och omfattande interpellation.

Till att börja med har kommunfullmäktige ett politiskt och ekonomiskt ansvar för kommunens bolag vilket ställer krav på att bolagens utveckling och resultat följs upp. Dessutom ska kommunstyrelsen enligt kommunallagen utöva uppsikt över de kommunala bolagen. Detta ansvar och denna uppsiktsplikt utgör grunden för kommunens ägarstyrning och sker via både formell och informell styrning. Den formella styrningen sker via bolagsordning, gemensamt ägardirektiv, särskilt ägardirektiv samt övriga styrdokument. Bolagen ska drivas enligt affärsrättsliga principer under iakttagande av det kommunala ändamålet med verksamheten. Kommunens informella styrning av bolagen sker bland annat via ägardialoger mellan moderbolaget och dotterbolagen. Vid ägardialogerna diskuteras kommunens krav och förväntningar på de kommunalägda bolagen utifrån beslutade ägardirektiv. Ägardialogerna ska sammanfattas och informeras om till kommunstyrelsen en gång per år. Dessutom sker vd-möten där moderbolagets vd, vice vd och dotterbolagens vd:ar deltar. Bolagen ska, där det är tillämpligt, följa de av kommunens utfärdade policyer, riktlinjer, mål, budget samt övriga tillämpliga styrdokument som är redovisade i bilagor till de särskilda ägardirektiven. Därutöver ska bolagen förhålla sig till rutiner, anvisningar och instruktioner som utfärdas av moderbolaget samt bidra med en aktiv och innehållsrik dialog mellan ägaren och bolagen. Bolagen ska enligt beslutad tidplan för rapportering som fastställs av kommunstyrelsen lämna rapporter och uppgifter. Denna rapportering omfattar bland annat bokslut, måluppfyllelse, delårsrapporter, budget med flerårsplan samt lån- och borgensram.

Varje bolag har också politiska tillsatta styrelser som ansvarar enligt aktiebolagslagen för organisationen och förvaltningen av bolagets angelägenheter. Bolagsordning jämte generella och särskilda ägardirektiv är beskrivning av vad som är bäst för bolaget jämfört med Aktiebolagslagen, styrelsen förbinder sig att genomföra och verka därefter.

Det åligger styrelsen bland annat att:

- ha helhetssyn och kommunkoncernperspektiv för uppdraget,
- bidra till samverkan och samordning inom hela kommunkoncernen,
- ha en kostnadseffektiv och ändamålsenlig verksamhet,
- lämna rapporter och uppgifter i enlighet med kommunfullmäktiges beslut och tidplan som fastställs av kommunstyrelsen,
- årligen lämna en redogörelse för hur bolaget har organiserat sin interna kontroll till kommunfullmäktige och kommunens lekmannarevisorer,
- hålla moderbolaget informerad om sin verksamhet och om planerade åtgärder av större vikt,

- informera moderbolaget vid större avvikelser från planer och budgetar (så kallad "early warning"),

Då denna interpellations första åtta frågor är riktade mot Sankt kors, Lejonfastigheter samt Stångåstaden innehåller varje svar information om dessa tre bolags arbetssätt och rutiner. Interpellationens sista fråga berör endast Tekniska verken och därmed innehåller svaret på den frågan endast information om detta bolags arbetssätt och rutiner.

Hur genomförs det systematiska kvalitetsarbetet för att förbättra insyn och kontroll, och därmed förhindra att oseriösa aktörer vinner mark i bolagens upphandlingar? Används exempelvis Ekobrottsmyndighetens checklista för att kontrollera entreprenörer vid upphandling?

Sankt kors arbetar med en begränsning av antalet led av underleverantörer, vilket krävs i upphandlingar. Exempelvis vid ramavtalsupphandling för utförandeentreprenad max 3 led och för totalentreprenad max 2 led. Upphandlade entreprenörer ska sedan kontrollera mot Skatteverket att underentreprenörer fullgjort sina skyldigheter vad gäller skatter och sociala avgifter.

Stångåstaden upphandlar i regel en huvudentreprenör för större entreprenader. Vid upphandling kontrolleras huvudentreprenör mot skatteverket. I Stångåstadens upphandlingar har det från och med 2019 inarbetats nya krav på att huvudentreprenören max får anlita underentreprenörer i två led. Om särskilda skäl föreligger att anlita underentreprenör i fler led så skall detta prövas och skriftlig tillåtelse inhämtas från Stångåstaden. Stångåstaden ställer krav på att huvudentreprenör fullgjort sina skyldigheter mot stat och kommun och att de garanterar att deras underentreprenörer i alla led uppfyller samma krav. Vidare ställs krav på att huvudentreprenören använder UE 2015 i alla led som reglerar avtalsvillkor för underentreprenörer och bemanningsföretag. Uppföljningar sker sedan på byggmöten, var annan till var fjärde vecka, samt vid fastställda revisionstillfällen, 2 ggr/år.

Som en del av Lejonfastigheters arbete i att säkra ett hållbart leverantörsled antogs en ansvarskod för leverantörer (2017). Kodens beskriver bolagets sociala, miljömässiga och affärsetiska förväntningar och krav på leverantörerna. Dokumentet finns med i alla upphandlingar som ett kravdokument och ska följas av leverantören, i annat fall har Lejonfastigheter möjlighet att avsluta den pågående affären. I år har Lejonfastigheter uppdaterat ansvarskoden bl.a. med information om Linköpings kommuns visselblåsarssystem och vilka konkreta förväntningar Lejonfastigheter har på leverantörernas åtaganden, efterlevnad, och uppföljning genom organisation och kontroll. Detta följs regelbundet upp av projektens hållbarhetssamordnare och övergripande på bolagsnivå genom revisioner utifrån ansvarskoden. Specifika uppföljningar i projekt görs även regelbundet genom inhämtning av dokumentation utifrån en kravställd UE-lista varje projekt använder.

Lejonfastigheter använder olika utvärderingsmodeller och vid ett flertal ramavtalsupphandlingar har bolaget genomfört upphandlingar med utvärderingsmodeller där Lejonfastigheter har låst priset och utvärderat entreprenörerna endast på kvalitet. Det är ett exempel på hur de leverantörer som är duktiga på kvalitetsarbete premieras i upphandlingar och de oseriösa sorteras bort. En självklar del i dessa upphandlingar är att Lejonfastigheter ställer specifika frågor utifrån innehållet i vår ansvarskod där leverantörsled och bemanning innefattas.

Hur görs kontrollerna på plats på bolagens samtliga byggarbetsplatser? Hur många

kontroller har gjorts och hur många avvikelser har man noterat? Har eventuella avvikelser anmälts till berörda myndigheter?

Sankt kors genomför Stickprovskontroller avseende ID06 månadsvis, enligt beslutad rutin. Sankt Kors samverkar också med Skatteverkets grupp "Förebygga Ekonomisk Brottslighet", både vid anbudsutvärdering och löpande under produktion. Projektgranskning (fakturagranskning, kontroll fakturerad tid och underentreprenörer) genomförs av PwC löpande eller 3 ggr/år beroende på projekt. Alla Sankt Kors större projekt kontrolleras löpande på detta sätt.

Sankt Kors uppföljning i Ebbepark i detalj;

- Entreprenören anmäler och intygar hela sin UE-kedja. De ska vid inköp och löpande kontrollera UE/UE-kedjan
- Entreprenören redovisar aktuell lista löpande för projektledningen
- Projektledningen gör löpande stickprovskontroller. Till exempel jämförs anmälda personer mot listor i Infobric (passersystemet)
- Vidare vid stickprov kontrolleras att företaget har kollektivavtal, UE-2015 samt att det finns leverantörsbedömning. I leverantörsbedömning kontrolleras att företaget betalar arbetsgivaravgift och skatt, vilket följs upp med en rimlighetsbedömning av inbetald arbetsgivaravgift mot känt antal anställda.
- Av entreprenören lämnade uppgifter jämförs mot de uppgifter projektledningen erhåller från Skatteverket.

Stickprovskontroller ute på arbetsplatser sker regelbundet där det kontrolleras att personer på bygget är de som är registrerade och anmälda samt att de uppfyller byggets skyddskrav enligt arbetsmiljöplanen.

För att säkerställa schyssta villkor för den personal som arbetar på Stångåstadens byggarbetsplatser ställer man, i upphandlingsföreskrifter, ett antal krav på entreprenörer gällande själva företaget, att företagen följer lagar och regler samt personalens löne- och anställningsvillkor. Uppföljningar av dessa krav sker sedan av på byggmöten, var annan till var fjärde vecka, genom att Stångåstadens projektledare kontrollerar att huvudentreprenören löpande för en förteckning av underentreprenörer i alla led samt intygar att ställda krav uppfylls. Vid fastställda revisionstillfällen, 2 ggr/år, kontrolleras att aktuell och intygad entreprenörsförteckning finns och att rutinen följts. I samband med revisionerna kontrolleras även förteckningen mot ID06. Aktuell lista av personer som befinner sig på arbetsplatsen tas ur ID06 systemet som jämförs med aktuell förteckning. I samband med revisionerna har ett fåtal avvikelser av mindre karaktär noterats vilket direkt har rättats till. Kontroll av legitimation mot ID06 har gjorts vid ett tillfälle under hösten Lugnet Ebbepark.

I Lugnet Ebbepark har Stångåstaden även anlitat PWC för en tredjepartsgranskning av entreprenörer som utför arbete på arbetsplatsen för att få en samlad riskbedömning av företagen för att identifiera eventuella projektrisker.

Lejonfastigheter genomför tredjeparts revisioner på plats hos sina leverantörer för att kontrollera att de följer bolagets ansvarskod. År 2021 genomfördes fem ansvarskodsrevisioner. Man genomförde även sex tredjepartsrevisioner ute på byggarbetsplatserna avseende KMA (kvalitet, miljö, arbetsmiljö). Resultatet av dessa revisioner inklusive avvikelser redovisas i tertialrapporter samt årligen i vår års- och hållbarhetsredovisning. Utöver revisionerna genomför bolagets hållbarhetssamordnare besök

på de olika byggprojekten för att kontrollera att entreprenörerna följer ställda krav samt att deras UE (underentreprenörer) följer bolagets krav. Kontrollerna som bolagets hållbarhetssamordnare har genomfört på plats hos leverantörerna är exempelvis; oanmäld kontroll av ID 06, nykterhetskontroll, kontroll av utbetalning av löner, kontroll att arbetsutrustningen följer gällande krav, att entreprenören har tillstånd för heta arbeten, att körtillstånd för maskiner finns, att skyddsronder genomförs m.m.

Har utstationerad utländsk arbetskraft anmälts till Arbetsmiljöverkets utstationeringsregister och har detta bekräftats? Kan man uppvisa korrekta A1-intyg för de utländska arbetstagare som inte omfattas av svensk socialförsäkring?

Hur har man kontrollerat ifall enskilda entreprenörer ska betala skatt i Sverige och om entreprenörerna i så fall gjort detta enligt gällande skattelagstiftning?

Förutom krav som förmedlas i Sankt kors upphandlingsprocess så betonas ansvaret för att kompetensen finns och säkerställs hos entreprenörerna. Vid uppstartsmöten med ramavtalsentreprenörer förmedlas info (igen) från skatteverket kring utstationerad personal och A1-intyg. Sedan uppmärksammas eventuella avvikelser i skatte/arbetsgivaravgifter i kontrollen mot skatteverket.

Stångåstaden tydliggör huvudentreprenörens ansvar för att arbetstagarna i samtliga led får lön samt att Huvudentreprenören säkerställer att underentreprenörer i samtliga led betalar skatt. Entreprenören ska vid var tid ha en uppdaterad förteckning som utvisar komplett underentreprenörsorganisation i samtliga led. Stångåstaden ställer krav på att huvudentreprenören och underentreprenörer följer lagar och regler vilket betyder att utländsk arbetskraft ska anmälas till Arbetsmiljöverket. Huvudentreprenören kontrollerar detta i och med upphandling av underentreprenörer vilket sedan löpande behöver uppdateras då tillstånden är tidsbegränsade. Huvudentreprenören intygar i löpande förteckning i samband med byggmöten att underentreprenörer i alla led uppfyller lagar och regler. I Lugnet Ebbepark har den löpande kontrollen brutit hos huvudentreprenören när det gäller ett företag som anlitats som underentreprenör till en underentreprenör för en period under hösten 2020. Företaget har varit underentreprenör tidigare i ett annat projekt med utstationeringstillstånd men där det i samband med flytt till detta projekt missats att ansöka om tillstånd för detta projekt under denna period. Detta har nu åtgärdats för återstående arbeten.

Under 2021 kommer Stångåstaden utöka kontrollen av utstationeringstillstånd i samband med fastställda revisioner.

I Lejonfastigheters upphandlingsprocess genomförs bland annat följande kontroller av leverantörer:

- Riskklass enligt UC samt Skatteverket och Kronofogdemyndigheten avseende uppfyllnad av skyldigheter såsom F-skatt, moms och arbetsgivaravgifter.
- Kontroll att entreprenören är ansluten till ID 06
- ESPD/Sanningsförsäkran avseende obligatoriska och fakultativa uteslutningsgrunder enligt LOU – ytterligare kontroll om anledning finns.

Lejonfastigheter krävställer via ansvarskoden att tilldelad entreprenör tillhandahåller denna dokumentation för samtliga underentreprenörer. Uppföljning sker vid revisioner och stickprovskontroller av hållbarhetssamordnare. En komplett UE-lista innehållande organisationsnummer och inbördes förhållanden ska vara uppdaterad och uppladdad på

projektplatsen av totalentreprenören. Utöver detta görs även kontroller på personalliggaren och personal i produktion så att dessa överensstämmer och att samtlig dokumentation finns tillgänglig för att säkerställa ojunga förhållanden. I specifika fall har även genomgående kontroller genomförts av UE både nationellt och i utlandet för att säkerställa att det inte föreligger några missförhållanden.

Tekniska Verken AB har inte i särskilt uppdrag att motverka och begränsa användandet av oseriösa aktörer. Finns det ändå ett aktivt arbete för att motverka och begränsa användandet av oseriösa aktörer i bolaget? Arbetar man förebyggande för detta?

Tekniska Verken redovisar att alla inköp ska genomföras affärsmässigt, med nyttjande av de konkurrensmöjligheter som erbjuds, och präglas av hög effektivitet, god planering samt helhetssyn. Upphandlingar ska utföras av den som har erforderlig kompetens och som är särskilt utsedd för detta.

- Leverantörer till Tekniska verken ska arbeta enligt den lagstiftning som gäller i det land där de är verksamma och den utgör en miniminivå.
- Om leverantörer använder underleverantörer så är det leverantörernas ansvar att säkerställa att underleverantörerna efterlever kraven i denna policy.
- Leverantören ska på begäran kunna informera om vilka underleverantörer företaget anlitar.
- Produkterna som Tekniska Verken efterfrågar ska ha tillverkats i en säker arbetsmiljö och diskriminering får inte förekomma.
- Produkterna ska under hela logistikkedjan ha producerats och hanterats på ett miljömässigt ansvarsfullt sätt.
- Vid inköp och upphandling ska Tekniska Verken ställa relevanta miljö- och arbetsmiljökrav anpassade till den produkt som ska inhandlas.
- De som deltar i upphandlingar ska inte vara i beroendeställning eller ha en nära förbindelse till förekommande anbudsgivare. Om jävsituation kan befaras ska aktuell person ofördröjligen ersättas.
- Den som genomför inköp och upphandling ska alltid främja företagets intressen.
- Resor som inte syftar till att ge information om en vara eller tjänst som är eller ska upphandlas, och som bekostas av leverantören får inte förekomma. Ej heller resor där en övervägande del av innehållet kan betraktas som nöjen.
- Hotell- och resekostnader i samband med leverantörsaktiviteter betalas av Tekniska verken.

Tekniska Verkens leverantörer ska följa Förenta nationernas tio grundläggande principer för bättre arbetsförhållanden och miljö. Principerna grundar sig i FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, ILO:s grundläggande konventioner om de mänskliga rättigheterna i arbetslivet, Rio-deklarationen samt FN:s konvention mot korruption.

- Princip 1. Företagen ska stödja och respektera internationella mänskliga rättigheter inom den sfär som de kan påverka.

- Princip 2. Företag ska försäkra att de inte är delaktiga i kränkningar av mänskliga rättigheter.
- Princip 3. Företag ska upprätthålla föreningsfrihet och erkänna av rätten till kollektiva förhandlingar.
- Princip 4. Företag ska eliminera alla former av tvångsarbete.
- Princip 5. Företag ska avskaffa barnarbete.
- Princip 6. Företag ska avskaffa diskriminering vid rekrytering och arbetsuppgifter.
- Princip 7. Företag ska stödja försiktighetsprincipen vad gäller miljörisker.
- Princip 8. Företag ska ta initiativ för att stärka ett större miljömässigt ansvarstagande.
- Princip 9. Företag ska uppmuntra utveckling och spridning av miljövänlig teknik.
- Princip 10. Företag ska arbeta mot alla former av korruption, utpressning och mutor.

Niklas Borg (M)

Kommunstyrelsens ordförande
Kommunalråd